

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ПОЗАКЛАСНІЙ ТА ПОЗАШКІЛЬНІЙ РОБОТІ З МАТЕМАТИКИ

інженерної галузі, його моральна культура, повинні гарантувати надійність та стабільність.

Поняття “відповідальність” стає ключовим у характеристиці сучасного фахівця-інженера, оскільки, технічна діяльність, більш ніж будь яка інша, виховує почуття відповідальності за свої вчинки. А це почуття є основою моральної складової професійної культури сучасного фахівця інженерної галузі.

1. *Енциклопедія освіти / Академія педагогічних наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юриком Інтер, 2008. – 1040 с.*

2. *Крилова Н.Б. Формирование культуры будущего специалиста. – М.: Просвещение. – 1990. – 190 с.*

3. *Пономарьов О.С. Невідкладність проблем формування загальної професійної культури сучасних фахівців / Педагогіка і психологія. – 2002. – №3. – С. 88–92.*

4. *Пономарьов О.С. Розвиток креативності в системі формування професійної культури інженера // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2005. – №4. – С. 43–49.*

Стаття надійшла до редакції 10.06.2009

УДК 51:374.061.213

Ольга Овчар, вчитель математики вищої категорії СЗШ №67 м. Львова

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ПОЗАКЛАСНІЙ ТА ПОЗАШКІЛЬНІЙ РОБОТІ З МАТЕМАТИКИ

У даній статті висвітлено питання економічного виховання учнівської молоді у позакласній та позашкільній роботі з математики.

Ключові слова: економічна освіта, економічне виховання, математика.

Постановка проблеми. Перехід народного господарства країни до ринкової економіки неминує впливає на систему освіти, завдяки якій повинна здійснюватися підготовка молоді до праці в умовах нових економічних відносин. У зв'язку з цим посилюється роль економічної пропаганди, економічного виховання.

Становлення національної школи пов'язано з переорієнтацією всієї її роботи на національній основі з наданням пріоритетів загальнолюдським цінностям, національно-культурним традиціям, орієнтацію на реальні потреби нації.

Широка економічна освіта належить до найважливіших загальнолюдських цінностей, без яких неможливо добитися прогресу цивілізації.

У передмові до підручника “Основи економічних знань” (1997 р., автор М. Вачевський), визначено, що економічне навчання в ліцеї, середній школі, гімназії повинно вирішувати певні завдання, серед яких є:

- розвивати економічне мислення учнів, формувати любов до природи рідного краю, бережливе ставлення до навколишнього середовища;
- виховувати розумні потреби і негативне ставлення до споживацьких нахилів;
- формувати вміння самостійно набувати, засвоювати і застосовувати економічні знання,

розуміти і пояснювати сучасну економічну політику, економічні явища;

- розвивати нахил учнів до вибраної професії і сфери діяльності.

Дані завдання вирішуються у загальноосвітній школі шляхом створення нових освітніх стандартів, оновлення та перегляду навчальних програм, змісту навчально-дидактичних матеріалів, підручників, форм і методів навчання. Тісний зв'язок економіки з багатьма дисциплінами, які вивчаються в школі, підвищує зацікавленість учнів до самостійності, формування особистості з розвинутими поглядами на вибір професії і трудової діяльності.

Економічне виховання на уроках, у позакласній і позашкільній роботі розглядається у комплексі змісту та форм організації навчально-виховного процесу.

Слід відзначити, що у науково-педагогічній літературі склалося дещо спрощене уявлення про економічне виховання. По-перше, відсутній аналіз економічного виховання, економічної культури особистості. По-друге, немає ясного уявлення про місце і роль економічного виховання в комплексі формування професійної компетенції, основних напрямків виховання особистості, економічної культури у школярів. По-третє, нерідко зміст економічного виховання зводиться лише до

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ПОЗАКЛАСНІЙ ТА ПОЗАШКІЛЬНІЙ РОБОТІ З МАТЕМАТИКИ

пропаганди і засвоєння елементів економічних знань. Все це приводить до зміщення елементів професійної компетенції у виховному процесі із досягненням бажаних результатів [5].

Економічна освіта, яка ще залишається не сформованою в організаційному плані і перебуває у стані становлення, більше, ніж будь-яка інша ланка освіти, особливо гостро відчуває усі сьогоденні проблеми і труднощі [1].

Коли шкільні дисципліни, визначені навчальним планом, мають багатий організаційний, методичний та науковий досвід, що накопичувався протягом довгих років, то ж, що стосується викладання основ економічних знань у середній школі, то цей досвід дуже малий, а у більшості випадків практично відсутній. І причиною низького рівня економічного навчання є не лише те, що економічних дисциплін взагалі не було у навчальних планах. Проблема полягає в тому, що економічна освіта безпосередньо залежить від стану економічної науки взагалі.

Сучасна ситуація на рівні середньої загальноосвітньої школи свідчить, що учні після закінчення школи не здобувають широких можливостей вибору професій, якість отриманих знань не завжди відповідає вимогам сучасної ринкової економіки, випускники не обізнані з потребами ринку праці. Проблема полягає в недостатній можливості адаптувати зміст середньої освіти до майбутніх потреб учнів через те, що у багатьох навчальних закладах немає профільного базового вивчення основ економічних знань.

У даний час економічна освіта у школі перебуває на етапі складного, але послідовного утвердження. Це проявляється у вивченні основ економічних знань, створенні економічних класів, курсів, у проведенні олімпіад з економіки та здійсненні цільової підготовки викладачів економічних дисциплін.

Аналіз останніх публікацій. Проблема організації економічної освіти учнів загальноосвітньої школи на даний час залишається актуальною. Над нею працюють багато відомих вчених. Ґрунтовно розв'язуються питання виховання і зокрема економічного в працях вчених В. Кременя, О. Шпака, М. Вачевського, І. Беґа, І. Зюзана, К. Чорної. Вони присвячені різноманітним виховним проблемам, їх процесуальному забезпеченню. Так, академік В. Кремень вніс вагомий внесок у питаннях розвитку і перебудови освіти. Вважає, що через освіту ми повинні підготувати інноваційну людину, здатну і бажаючу творити та сприймати зміни, нововведення, зміну технологій, інформації, знань,

самих обставин життя, що до найважливіших загальнолюдських цінностей, без яких неможливо домогтися процесу цивілізації, належить широка економічна освіта [9].

Отримавши економічні знання ще у школі, учні будуть здатні використовувати їх у реальному житті, а, можливо, й керуватися ними усе життя, відзначає у роботі А. Гужій [8].

М.В. Вачевський вважає, що при вивченні основ економіки у загальноосвітній школі учні отримують знання і уявлення про економічні явища і категорії, розвиток держави в минулому, сучасному і майбутньому. Тісний зв'язок економіки з багатьма дисциплінами, які вивчаються в школі, підвищує прагнення учнів до самостійності, формування чітких поглядів на вибір професій і сфери трудової діяльності [3].

Відомі вітчизняні вчені-академіки педагогічних наук України В. Мадзігон, Д. Тхоржевський, доктори педагогічних наук, професори А. Вихрущ, В. Сидоренко, М. Вачевський відстоюють наукову думку, що економічна діяльність тісно пов'язана з трудовою та є її органічною частиною.

Сучасна шкільна освіта в Україні спрямована на надання учневі необхідних знань, вироблення умінь і навичок, за період навчання він має засвоїти багато фактичного матеріалу. Натомість школа сьогодні не достатньо навчає школярів приймати рішення, використовувати інформаційні та комунікаційні технології, критично мислити, вирішувати конфлікти, орієнтуватись на ринку праці зазначає О. Овчарук в роботі [10].

У зв'язку з цим, зростає роль економічної підготовки молоді як незмінного компонента всебічної освіти особистості, однієї з умов успішного виховання нею професійних функцій, як зазначає О. Шпак у роботі "Економічна підготовка педагогічних кадрів у системі безперервної освіти" [12].

Мета статті. На сучасному етапі розвитку українського суспільства мета виховання формується як всебічний і гармонійний розвиток особистості. Показати, що економічне виховання є складовою частиною виховання гармонійно розвинутої особистості, проникає у всі напрямки суспільного життя. Розкрити форми і методи проведення економічного виховання в позакласній роботі з математики.

Виклад основного матеріалу. Економічна підготовка учнівської молоді спрямована на комплексне розв'язання завдань ідейно-політичного, громадського, морального, естетичного виховання школярів, їх розумового і фізичного розвитку, а основна ідея нової системи економічної освіти учнівської молоді – це

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ПОЗАКЛАСНІЙ ТА ПОЗАШКІЛЬНІЙ РОБОТІ З МАТЕМАТИКИ

поєднання навчальної праці з елементами інтелектуальної власності, інноваціями у педагогічний, індивідуальний, колективно суспільний та трудовий діяльності зазначає М.В. Вачевський [4].

Фундамент економічної освіти і розвитку творчих здібностей дає загальноосвітня школа, де крім загальноосвітніх знань школа покликана проводити виховання учнівської молоді, здійснювати у процесі навчання молоді набір відповідних функцій, які формують особистість до вибору професії та орієнтації у трудовій діяльності ринкової системи.

Економічна освіта є складовою частиною виховання гармонійно розвинутої особистості, має специфічні завдання, принципи, проникає у всі напрямки суспільного життя.

У загальноосвітній школі формується певна система економічної освіти і виховання молодого покоління, що включає:

- економічне виховання у процесі загального навчання;
- економічне виховання під час трудового навчання;
- економічне виховання під час позакласної і позашкільної роботи з учнями;
- економічне виховання у сім'ї.

Розв'язуючи дану проблему, учителям математики необхідно проаналізувати можливості навчального предмета щодо навчання і виховання школярів, розробити вимоги до економічної підготовки учнів у навчальному процесі, застосовуючи міжпредметні зв'язки. Спільно з класними керівниками продумати різні види діяльності щодо залучення учнів до активної участі в заходах економічного змісту, що будуть проводитись школою у позаурочний час, громадськістю. Визначити, по яких напрямках проводитиметься трудове виховання школярів у процесі навчання математики, показати зв'язок трудових і розумових навиків з навчаннями, необхідними у різних професіях. Праця і трудове виховання з основами економіки – це речі, які стоять поряд з навчанням, моральним вихованням і розвитком. Праця і економіка та їх вивчення у школі займають головне місце в духовному житті, і від цього, як зазначив В. Сухомлинський, нікуди не дінешся [11].

Трудове виховання школярів у процесі вивчення математики проводиться по різних напрямках: виховання умінь і необхідність навчатися; формування умінь і навиків, необхідних у практичній діяльності; розвиток здібностей застосування одержаних знань до розв'язування практичних завдань.

Економічне виховання учнів та формування

професійної компетенції необхідно проводити у рамках програмного вивчення суспільних і гуманітарних предметів. Вивчаючи дані предмети, школярі одержують певні знання з економічної теорії та практики.

На уроках математики учні одержують початкові відомості про професії і навички, потрібні для оволодіння ними.

Так, при вивченні законів арифметичних дій звертається увага на те, що ці закони помагають швидше і простіше виконувати різні обчислення, що необхідно бухгалтеру, касиру, економісту, продавцеві і ін.

Використання прийомів геометричних побудов за допомогою циркуля і лінійки, активне використання вимірювальних інструментів, формул, розрахунків при виготовленні деталей, моделюванні, при підрахунку рентабельності виробів, раціонального використання сировини і т.д. – це неповний перелік умінь, якими оволодівають учні на уроках і які необхідні працівникам різних професій.

При вивченні теми "Паралельна проекція" підкреслюється важливість ідеї стандартного зображення просторових фігур на площині. Це стосується ряду професій: токаря, слюсара, фрезерувальника, кресляра, конструктора, архітектора, швея.

Вивчення стереометричного матеріалу поєднується з завданнями по моделюванню. Учні виготовляють у шкільних майстернях моделі стереометричних фігур, моделі до теорем і задач. Навички, які вони одержують при цьому необхідні конструктору.

У наш час такий розділ математики, як теорія ймовірностей швидко проникає в усі галузі науки, техніки і виробництва, її зараз широко застосовують у астрономії для визначення зіркових скупчень, для розрахунку атомних реакцій в атомних установках, в автоматичній телефонії, при визначенні стійкості обладнання і апаратури, у плануванні економіки тощо. Вона розширює межі пізнання, відкриває нові закономірності в світі випадкових явищ.

Навчання, як і все людське пізнання, неперервний процес постановки і розв'язування усе нових і нових питань, задач та проблем. І вчити свідомо розв'язувати їх – це вміння бачити протиріччя, а потім знаходити правильне розв'язання їх за допомогою конкретного розгляду якоїсь частини теорії. Треба, щоб все викладання йшло у відповідності з формулою пізнавального процесу. Завдання вчителя – оптимально реалізувати можливості активізації

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ПОЗАКЛАСНІЙ ТА ПОЗАШКІЛЬНІЙ РОБОТІ З МАТЕМАТИКИ

пізнавального процесу учнів, закладених в програмі та підручниках з математики.

Цьому сприятиме також розкриття життєвого значення теоретичного матеріалу, який вивчається на уроці.

Наприклад, вивчення метричних співвідношень у прямокутному трикутнику можна розпочати з розгляду такої ситуації, яка трапляється при прокладанні залізниць. З різних причин залізницю не вдається прокласти строго по прямій лінії. Тому доводиться вигинати її у вигляді дуг кола. Для розрахунку відцентрованих сил швидкості поїзда на криволінійних ділянках і для розв'язування інших інженерно-технічних задач

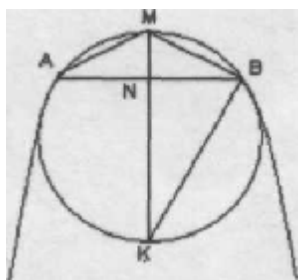

Рис. 1

необхідно вимірювати радіуси цих дуг. В умовах польових робіт таку задачу не завжди можна розв'язати графічно, тому слід знайти залежність довжини даних відрізків від дуги. Знаходимо радіус дуги AMB (рис. 1).

Якщо можна виміряти довжини відрізків MB, MN, NB і встановити залежність між довжинами

відрізків, то визначимо, що $R = \frac{MB^2}{2MN}$ [12].

Освіта, навчання та підготовка молоді до умов економічної діяльності завжди є актуальною темою багатьох вчених у різні періоди в багатьох країнах. Математика має широке застосування у природничих, гуманітарних та соціально-економічних науках. Оскільки абстрактні математичні моделі різних явищ концентрують найважливіші кількісні характеристики цих явищ, вони мають широке застосування; тобто мають багато реальних прообразів. Наприклад, те саме рівняння описує і рух кинутого каменя і рух планети. Проте глибоке вивчення кожного явища виявляє його індивідуальні особливості.

Місяць, рухаючись по орбіті, робить складні, властиві тільки йому, коливання, оскільки він зазнає дію багатьох збуджуючих сил. Формула, яка описує його рух, не може бути застосована до руху інших космічних тіл.

В різні періоди розвитку суспільного життя знання математики сприяло розвитку наукових винаходів. Левер'є ні разу не глянувши в телескоп на небо, відкрив там "на кінчику пера" восьму планету сонячної системи, Діраку рівняння подарували першу античастинку – позитрон.

Важливо переконати учнів, що там "на кінчику пера", залишилося ще дуже багато. Є що шукати і в найвіддаленіших глибинах космосу, і в мікросвіті. Шлях до розкриття цих таємниць лежить через систематичну роботу, починаючи з шкільної партії.

В наш час великого економічного розвитку країни знання математики збігається з умінням застосовувати її до розв'язування актуальних задач науки і техніки. Це створює сприятливі умови для підготовки до свідомого вибору професії. Необхідно розрізняти виховні впливи, які здійснюються школою, сім'єю, громадськими організаціями та державними установами, а також неорганізовані, але цілеспрямовані (з боку особистості) виховні впливи радіо, преси, телебачення, культурно-освітніх закладів, літератури і інше.

Висновок. Вивчення учнівською молоддю основ економіки буде сприяти підготовці молодого покоління до самостійного життя, правильного вибору нею життєвих орієнтацій, формуванню і утвердженню високих моральних цінностей громадянина.

1. Вачевський М. Соціально-економічні аспекти використання інтелектуальної власності в сучасних умовах. Теорія і практика. Монографія. – К., ЦУЛ 2004. – С. 67–71.

2. Вачевський М. Основи економічних знань. Підручник для учнів ліцеїв, коледжів, гімназій та загальноосвітніх шкіл. – 1997. – С. 3–4.

3. Вачевський М. Педагогічні аспекти економічної підготовки молоді до вибору професії в сучасних умовах // Молодь і ринок. – 2004. – №1.

4. Вачевський М. Дисертація, С. 203–204. К., 2006.

5. Вачевський М. Теоретико-методичні засади формування майбутніх маркетологів професійної компетенції. Монографія. – К., 2005. – С. 156.

6. Вачевський М. Економічне виховання як основа формування готовності молоді до самостійної трудової діяльності // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – №4. – С. 47–52.

7. Бевз Г.П. Методика викладання математики. Практикум. – К., 1981. – С. 6.

8. Гужій А. Засоби навчання нового покоління; стан і напрямки розвитку. Освіта України. – 1998. – №2–3. – С. 4–5.

9. Кремінь В. Інноваційність і економічна освіта – багатство суспільства // Молодь і ринок. – 2007. – №7. – С. 5–6.

10. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. Стратегія реформування освіти в Україні. – К., К.І.С. – 2003. – С. 296.

11. Сухомлинський В.О. Гармонія трьох начал. Вибрані твори в 5-ти томах. – К., 1977. – С. 572.

12. Шпак О.Т. Економічна підготовка педагогічних кадрів в системі безперервної освіти. – К., "Четверта хвиля", 2000.

Стаття надійшла до редакції 29.07.2009